

УДК 657.1:336

Погосова А.В.,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ

Pogosova A. V.,

candidate of economic sciences, associate professor of accounting, Zhytomyr National Agroecological University, Zhytomyr

ACCOUNTING FOR MANAGEMENT BANK CREDIT OPERATIONS

Анотація.

В статті проведено аналіз наукової літератури щодо визначення поняття «кредитні операції банку», визначено основні ознаки кредитних відносин та фактори, що впливають на їх організацію, наведена класифікація кредитних операцій банку. Обґрунтовано особливості обліку кредитних операцій банку та наведено етапи їх відображення в обліковій системі банку. Удосконалено методику обліку відстроченої (продовженої) заборгованості за кредитними операціями, обґрунтовано класифікацію кредитів за термінами їх надання.

Summary.

This paper analyzes the scientific literature regarding the definition of "credit bank", the main features of credit relations and factors affecting their organization, the classification of credit transactions. Grounded features of credit and bank transactions are steps they appear in the accounting system of the bank. The technique Accounting delayed (retarded) payable by credit transactions, loan classification justified in terms of their provision.

Ключові слова: кредити, кредитні операції банку, бухгалтерський облік, класифікація кредитних операцій, відстрочена (продовжена) заборгованість.

Keywords: credit, bank credit, accounting, classification of credit operations, delayed (prolonged) debt.

Постановка проблеми. В умовах становлення та розвитку економіки України важливе значення має банківська система, яка виступає рушійною силою розвитку в усіх сферах. Одним з елементів підтримки банками суб'єктів господарювання та споживчого попиту населення є надання кредиту. Сфера кредитування безпосередньо пов'язана з потребами розвитку національного виробництва та економіки в цілому. Знаходячись у центрі сучасного грошово-фінансового господарства, обслуговуючи інтереси господарських суб'єктів, кредит опосередковує зв'язки між державою, банком, товаровиробниками і населенням. Нині завдання відновлення виробничого призначення кредиту стає одним із першочергових. У зв'язку з цим набуває актуальності і особливого значення дослідження питань обліку та удосконалення роботи з кредитування установами банків України та доцільність проведення досліджень для розвитку цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми банківських кредитних операцій і банківського кредитування, питання організації та методики обліку кредитних операцій банків, приведенню їх у відповідність з міжнародними нормами, правилами та

принципами досліджували такі учені-економісти, як: Васюренко О.В., Мороз А.М., ПановГ.С., Чайковский Я.І., Дзюблюк О.В., Зіміна О.В., Соломин С.К., Бутинець Ф.Ф., Савлук М.І., Лазепко І.М., Герасимович А.М., Колесников В.І., Кроливецька Л.П., Вітлінський Т.М., Пернарівський О.В., Кіндрацька Л.М., Ковальчук Т.Т., Коваль М.М., Кочетков В.М., Примостка Л.О., Житна І.П., Нескреба А.М., Івахненко В.М., ІльясовС.М., Батракова Л.Д. та ін. Також дані проблеми розглядалися і в роботах зарубіжних учених, таких як: Б. Бухвальд, Ханс-Ульріх Деріг, Ю. Зайтц, Ф. Котлер, З. де Куссерг, Же.-Ж. Ламбен, Б. Маруа, Д. Норкотт, М. Портер, П. Роуз, Дж. Еванс та ін.

Однак, незважаючи на значну увагу науковців до даного питання, воно досі залишається перспективним та актуальним напрямом дослідження. В останній час гостро постала проблема наукового осмислення нових явищ у сфері кредитних операцій, розробки ефективних схем і технологій кредитного процесу та їх використання на практиці.

Метою дослідження є визначення суті кредитних операцій та особливостей їх обліку, удосконалення механізмів облікового забезпечення управління кредитними операціями банку.

Виклад основного матеріалу. Ефективність функціонування реального сектора економіки багато в чому залежить від якісного стану банківської системи країни, і, зокрема, від системи банківського кредитування. В умовах економічної стабілізації банківський кредит повинен стати найважливішим фактором подальшого розвитку економіки країни, оскільки він несе потужний заряд у вигляді додаткових ресурсів та дозволяє підприємствам і організаціям створити необхідні передумови для підвищення економічних потужностей.

Згідно із Законом України "Про банки і банківську діяльність" банківський кредит – це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату відсотків та інших зборів з такої суми [1].

У структурі активних операцій банків традиційно найбільшу питому вагу займають кредитні операції, які перебувають у центрі уваги науковців та банкірів, адже кредитування завжди було й залишається пріоритетною економічною функцією банків.

Як у світовій, так і у вітчизняній економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення поняття «кредитні операції банку». В узагальненому вигляді підходи до визначення даної категорії наведені в таблиці 1.

Таблиця 1
Визначення категорії «кредитні операції банку» в науковій літературі та в законодавчих документах

Джерело	Визначення категорії
Загородній, А. Г. [2]	Кредитна операція – договір про надання кредиту, супроводжуваний записами в банківських рахунках з відповідним відбиттям у балансах кредитора та позичальника.
М. І. Савлук, А.М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. [3]	Кредитні операції полягають у проведенні комплексу дій, пов'язаних з наданням і погашенням банківських позичок.
Ковбасюк, М. Р. [4]	Кредитні операції – сукупність дій працівників, спрямованих на відображення результатів кредитної діяльності за рахунками банківського обліку і в балансі банку.
Волохов, В. І. [5]	Кредитні операції банку – сукупність дій, спрямованих на забезпечення всіх етапів кредитного процесу й подальше відображення їх результатів у бухгалтерському обліку банку.

Господарський кодекс України [6]	Кредитна операція – це вид активних банківських операцій, пов'язаних із розміщенням залучених банком коштів шляхом їх надання в тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування за певних умов, а також надання гарантій, порук, акредитивів, акцептів, авалів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій репо, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання щодо сплати процентів та інших зборів із такої суми (відстрочення платежу)
Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків [7]	Кредитні операції – вид активних операцій, пов'язаних з наданням клієнтам коштів у тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування за певних умов, а також надання гарантій, порук, авалів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій репо, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми (відстрочення платежу).
Закон України "Про банки і банківську діяльність" [1]	Кредитні операції полягають у розміщенні банками від свого імені, на власних умовах та на власний ризик залучених коштів юридичних осіб (позичальників) та громадян.

За результатами проведеного аналізу економічної літератури встановлено, що основними ознаками відносин, що становлять сутність кредитних операцій, є:

- учасники кредитних відносин повинні бути економічно самостійними: бути власниками певної маси вартості і вільно нею розпоряджатися; функціонувати на основі самодостатності та самоокупності; нести економічну відповідальність за своїми зобов'язаннями;

- кредитні відносини є добровільними та рівноправними. Тільки за цих умов вони будуть взаємовигідними і зможуть розвиватися по висхідній;

- кредитні відносини не змінюють власника цінностей, з приводу яких вони виникають. Кредитор залишається власником переданої в борг вартості, а позичальник одержує її лише у тимчасове розпорядження, після чого повинен повернути власникові;

- кредитні відносини є вартісними, оскільки виникають у зв'язку з рухом вартості (грошей чи матеріальних цінностей);

- нееквівалентність кредитних відносин значно посилює в механізмі їх реалізації роль чинника платності, за яким позичальник повертає власникові більшу масу вартості, ніж сам одержує від нього. При цьому він має подвійне призначення: 1) компенсувати кредиту втрату доходу у зв'язку з переданням відповідної суми коштів у чуже розпорядження та можливі збитки на випадок неповернення позички; 2) стимулювати позичальника до підвищення ефективності використання одержаних у позичку коштів.

Банківські кредитні операції поділяються на дві великі групи: пасивні, коли банк виступає в ролі позичальника (дебітора), залучаючи кошти клієнтів, включаючи інші банки та активні, коли банк виступає в ролі кредитора, надаючи кошти клієнтам, включаючи інші банки.

Класифікацію кредитних операцій банку представлено на рис. 1.

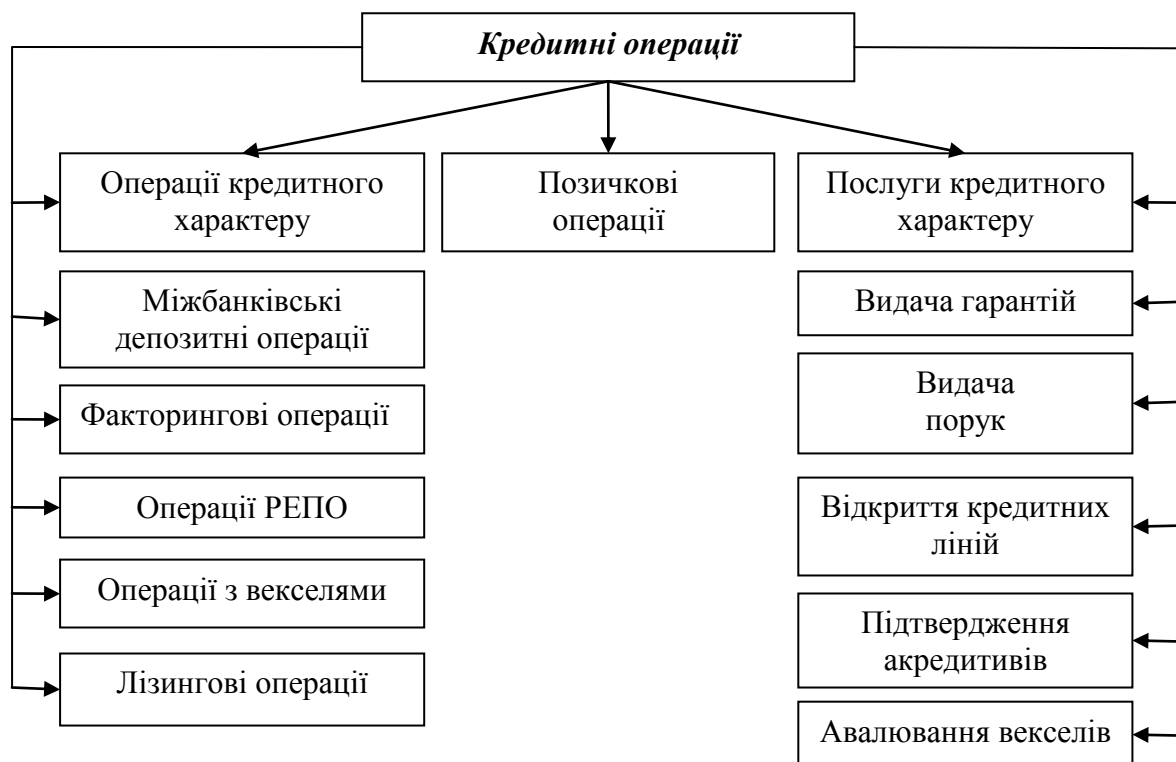

Рис. 1. Класифікація кредитних операцій банку

Правильна організація банком процесу кредитування та розробка ефективної і гнучкої системи управління кредитними операціями є основою для фінансової стабільності банків, оскільки кредитна політика банку визначає коло основних цілей і завдань банківської діяльності та окреслює конкретні прийоми, способи і методи її реалізації з метою максимізації доходів від здійснення кредитних операцій та досягнення прийняттого рівня ризиків банківської діяльності у сфері кредитування.

Для банків кредитні операції – це найважливіший вид банківської діяльності, що приносить дохід. Разом з тим, надання кредиту пов'язане з кредитним ризиком, тобто неповерненням суми основного боргу та відсотків за нього юридичними та фізичними особами. У зв'язку з цим при організації кредитних операцій зусилля банків спрямовані на те, щоб уникнути або мінімізувати можливі втрати від невиконання зобов'язань клієнтами.

Бухгалтерський облік кредитних операцій ґрунтується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, зокрема, безперервності діяльності установи банку, стабільності правил бухгалтерського обліку, обережності поділу звітних періодів з урахуванням дати операції, переваги змісту над формою, оцінки активів та пасивів, окремого відображення активів і пасивів [8].

На організацію кредитних відносин банку та клієнтів впливають як нормативно-інструктивні документи, так і інші фактори, основними серед яких є:

- макроекономічні фактори (економічна криза, спад виробництва, ризик інфляції, бюджетна криза, нестабільність банківської системи, політичний ризик, нерозвиненість системи страхування ризиків, нерозвиненість інформаційного ринку);

- фактори, що пов'язані з позичальниками (ризик відсутності правоздатності і дієздатності, фінансова нестійкість, неплатоспроможність, виробничо-технологічний ризик, ризик управління, відсутність відпрацьованих бізнес-планів, ризик невиконання зобов'язань дебіторами);

- фактори, що пов'язані з банком (відсутність чітко сформульованої кредитної політики, зниження вимог до позичальника, відсутність контролю за цільовим використанням кредитів, недоліки в організації бухгалтерського обліку, стратегічний

ризик) [5].

В той же час облік повинен забезпечувати відображення інформації про кредитні операції за кожним етапом з метою проведення аналізу та прийняття управлінських рішень, а також відображати детальні записи інформації про позичальника, які дають можливість отримати звіти для внутрішнього користування та можливість надання звітів про діяльність контролюючим органам і розрахунку макроекономічних показників грошово-кредитної статистики.

Організація обліку кредитних операцій в банках спрямована на обмеження кредитного ризику при здійсненні даних операцій. У загальному плані організація обліку кредитних операцій охоплює три напрями:

- а) розподіл обов'язків та повноважень під час здійснення операцій;
- б) опис процедури виконання операцій на підставі внутрішньобанківських документів;
- в) контроль операцій, що включає: контроль повноважень; контроль технічного та бухгалтерського опрацювання даних.

Процедури обліку кредитних операцій визначаються в обліковій політиці кожного банку. При цьому обліковий процес повинен забезпечити єдину методологію синтетичного і аналітичного обліку, а також узагальнення інформації для прийняття управлінських рішень та складання як внутрішньої, так і зовнішньої звітності. Послідовність відображення в обліку кредитних операцій представлено на рис. 2.

Рис. 2. Послідовність відображення кредитних операцій в обліковій системі банку

Фінансовий облік кредитних операцій здійснюється у відповідності до Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [9], на основі якого банк самостійно розробляє внутрішній робочий план аналітичних рахунків.

Відображаючи кредитні операції на рахунках бухгалтерського обліку, насамперед беруть до уваги цільове спрямування кредиту, що має перевагу над його формою. У

кожній групі рахунків для відображення конкретних кредитних операцій відокремлюються рахунки для обліку наданих кредитів (у т. ч. короткострокових та довгострокових), неамортизованої премії та неамортизованого дисконту за наданими кредитами, простроченої заборгованості за наданими кредитами, нарахованих доходів та прострочених нарахованих доходів.

Для відображення кредитів у плані рахунків банку передбачено другий клас рахунків, а забезпечення відображаються на рахунках дев'ятого класу. Бухгалтерський облік кредитних операцій характеризується тим, що на дату укладення договору банк обліковує зобов'язання з кредитування на позабалансових рахунках. У разі надання кредиту сума зобов'язання з кредитування зменшується на суму наданих коштів і відображається в бухгалтерському обліку на балансових рахунках.

Пролонговані кредити відображають у Плані рахунків також за відповідними рахунками з обліку короткострокової або довгострокової заборгованості в розрізі напрямів та видів кредитування, тобто без виокремлення від поточних строкових зобов'язань.

Особливості бухгалтерського обліку кредитних операцій наведено в таблиці 2.

Таблиця 2
Особливості бухгалтерського обліку кредитів та кредитних операцій

Види кредитів	Особливості бухгалтерського обліку
Кредити овердрафт (кредитування рахунку)	Бухгалтерський облік полягає в тому, що на дату укладення договору, відповідно до якого передбачається кредитування рахунку клієнта, банк відображає в обліку зобов'язання з кредитування. Суми за наданими кредитами у формі овердрафт відображаються в бухгалтерському обліку за дебетом поточних рахунків клієнтів на вимогу (юридичних та фізичних осіб), у результаті чого виникає дебетовий залишок на цих рахунках.
Кредити овернайт	Облік здійснюється аналогічно до обліку наданих та отриманих кредитів. У разі зміни початкової дати кредиту, погашення (пролонгація) заборгованості відображається на відповідних рахунках з обліку короткострокових або довгострокових кредитів залежно від строку, що визначається від дати пролонгації договору до дати погашення кредитів.
Операції репо	Операція репо відображається в бухгалтерському обліку як наданий (отриманий) кредит під заставу цінних паперів. Зобов'язання за операцією репо відображається банком на позабалансових рахунках. Після перерахування коштів за операціями репо (надання кредиту) сума зобов'язань списується з позабалансових рахунків.
Факторингові операції	Облік цих операцій характеризується тим, що на дату укладення договору факторингу сума, яку фактор (банк) зобов'язується сплатити клієнту, відображається за позабалансовими рахунками. Отримані відповідно до умов договору факторингу розрахункові документи клієнта обліковуються за номінальною вартістю за позабалансовими рахунками.
Операція з урахування векселів	У бухгалтерському обліку така операція відображається на рахунках з обліку кредитів. Якщо банк купує вексель з метою подальшого продажу або дострокового пред'явлення до погашення, то в бухгалтерському обліку така операція відображається за рахунками з обліку цінних паперів у портфелі банку на продаж. На дату укладення договору про врахування векселя банк відображає в обліку суму зобов'язань з кредитування за позабалансовими рахунками.

Однією із проблем в організації обліку і контролю кредитних операцій є значне зростання питомої ваги пролонгованих кредитів та відсутність відображення такого стану активів у бухгалтерському обліку, тому що відстрочка за кредитним договором (продлонгація) відображається за такими ж рахунками, що і довгострокова або короткострокова заборгованість (2062, 2063, 2072, 2073, 2203), залежно від строку, який розраховується від дати відстрочки позики до дати її погашення. Тобто у бухгалтерському обліку пролонговані позики заносяться у строкові, а зростання потенційних ризиків неповернення кредиту приховується від осіб, бажаних оцінити стан банку і його ризики. Це стає однією з причин збільшення простроченої заборгованості за кредитами.

На нашу думку, необхідно запровадити методику обліку відстроченої (продлонгованої) заборгованості за кредитними операціями, передбачивши в Плані рахунків банків України рахунки для обліку продлонгованої заборгованості в залежності від терміну її виникнення. Зокрема, до рахунку 2062 «Короткострокові кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання» можна запровадити наступні субрахунки (рис. 3).

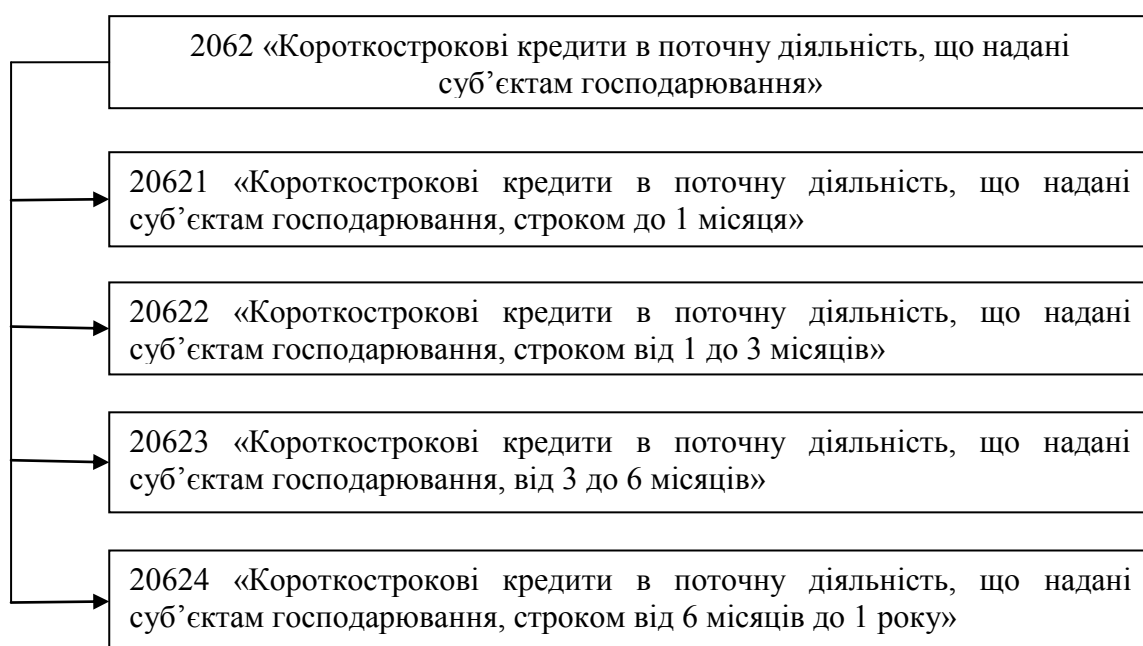

Рис. 3. Запропоновані субрахунки до рахунку 2062 «Короткострокові кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання»

Привілеєм банків може бути можливість відображення відстроченої заборгованості впродовж місяця на рахунках строкової заборгованості. За цей час банк має врегулювати з позичальником всі моменти щодо наявних проблем та перспектив щодо погашення кредиту.

Наступною проблемою є недостатня деталізація відображення у бухгалтерському обліку кредитів за термінами надання, які в бухгалтерському обліку та, відповідно, у фінансовій звітності, відображаються в загальному на рахунках короткотермінових (до одного року) і довготермінових (більше одного року) кредитів. Такий підхід свідчить про недосконалість механізмів обліку кредитних операцій, оскільки будь-яка фізична або юридична особа не може на основі фінансової звітності банку правильно проаналізувати його ліквідність.

На нашу думку, доцільно розширити облік кредитних операцій за стоками надання (отримання) шляхом передбачення в Плані рахунків банків України рахунків для обліку короткострокової (до 1 року), середньострокової (від 1 до 3 років) та довгострокової

заборгованості (більше 3 років). Не зайвим буде і більш розширений бухгалтерський облік кредитної заборгованості за строками надання з метою достовірного визначення суми резерву. Така класифікація і, відповідно, облік кредитів дозволяє відображати в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності більш реальний стан ліквідності банку.

Ще однією проблемою є обмеженість відображення в чинному плані рахунків банку операцій з різними групами позичальників, тобто виділяють операції з фізичними, юридичними особами, органами державної влади та банками. Групу фізичних осіб-підприємців чинне законодавство відносить до юридичних осіб, а отже при банківському кредитуванні фізичних осіб-підприємців застосовуються коефіцієнти резервування такі, як при кредитуванні юридичних осіб.

Однак кредитування фізичних осіб-підприємців є більш ризиковим за таких причин:

1. Облік діяльності ведеться за спрощеною системою звітності, що значно ускладнює об'єктивну оцінку кредитоспроможності позичальника.

2. Підприємницька діяльність може здійснюватися без відкриття банківського рахунку та печатки, що значно ускладнює перевірку достовірності даних.

3. Перевірки контролюючими та податковими органами здійснюються значно рідше, ніж суб'єктів господарювання інших організаційно - правових форм, тому діяльність фізичних осіб-підприємців має переважно тіньовий характер.

4. Процедура банкрутства подібного позичальника є безрезультатною з позицій повернення кредиту та відсотків.

5. Немає ліквідної застави, за рахунок якої може бути компенсований кредит та відсотки за користування ним у повному обсязі [10].

Тому, до чинного плану рахунків банків України необхідно ввести групи рахунків, які б відображали окремо операції з фізичними особами-підприємцями, окремо з юридичними особами, а до чинного Положення про порядок формування та використання резервів на покриття можливих витрат за кредитними операціями банків України необхідно внести зміни в частині встановлення вищого значення коефіцієнтів резервування для фізичних осіб-підприємців, ніж для суб'єктів господарювання інших організаційно-правових форм.

Висновки. Вище зазначені пропозиції щодо удосконалення обліку кредитних операцій, сприятимуть більш повному відображенню в звітності банку інформації про кредитний портфель для зовнішніх та внутрішніх користувачів для аналізу діяльності банку. Враховуючи нинішню ситуацію щодо стану ліквідності значної кількості банків в Україні, потреба більш детального та достовірного розкриття інформації щодо стану кредитного портфеля банку необхідна для відновлення довіри клієнтів.

Література:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 12.12.2008 р. із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=6&nreg=2121-14>.
2. Загородній, А. Г. Фінансовий словник [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко та ін. – К.: Знання, 2002. – 566 с.
3. Савлук, М.І. Гроші та кредит [Текст] : підручник / М. І. Савлук, А.М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 439 с. – ISBN 966- 574-199-3.
4. Ковбасюк, М. Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств [Текст] : навч. посіб. – К.: Скарби, 2001. – 76 с.
5. Волохов, В. І. Економічна природа і зміст кредитної діяльності банку в аспекті оцінювання її ефективності [Електронний ресурс] / В.І. Волохов, М. В. Нестеренко // НБУ ім. Вернадського. – 2009. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fu/2009_8/pdf/VOLOKHOV.pdf.
6. Господарський кодекс України станом на 11 травня 2010 року. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

7. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 6 липня 2000р. № 279. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=106520>.
8. Несторенко М. В. Облік і аналіз кредитних операцій / Несторенко М. В., Андросова О. Ф. // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 172–178.
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 17 червня 2004 р. № 280. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04>.
10. Микова М. Удосконалення механізму формування резервів на покриття можливих збитків від кредитних операцій банківських установ України / М. Микова // Банківська справа. – 2011. – №3. – С. 80– 86.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2008), The Law of Ukraine “On Banks and Banking”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=6&nreg=2121-14> (Accessed 1 april 2014).
2. Zagorodny, A.G. Voznyuk, G.L. and Smovzhenko, T.S. (2002), *Finansovyj slovnyk* [The financial dictionary], Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. Savluk, M.I. Moroz, A.M. and Puhovkina, M.F. (2001), *Hroshi ta kredyt* [Money and credit], KNEU, Kyiv, Ukraine.
4. Kovbasiuk, M. R. (2001), *Ekonomichnyj analiz diial'nosti komertsijnykh bankiv i pidpriemstv* [Economic analysis of commercial banks and enterprises], Skarby, Kyiv, Ukraine.
5. Volohov, V.I. and Nesterenko, M.V. (2009), “Economic nature and content of the Bank's lending activities in terms of evaluating its effectiveness”, *Natsional'na biblioteka Ukrainy im. Vernads'koho*, [Online], available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fu/2009_8/pdf/VOLOKHOV.pdf (Accessed 25 march 2014).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Code of Ukraine Commercial “The Code of Ukraine”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 25 march 2014).
7. The National Bank of Ukraine (2000), Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine “The provisions on the formation and use of the allowance for losses on credit operations of banks”, available at: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=106520> (Accessed 22 march 2014).
8. Nesterenko, M.V. and Androsova, A.F. (2009), “ The recording and analysis of credit transactions”, *Ekonomichnyj prostir*, vol. 23/2, pp. 172-178.
9. The National Bank of Ukraine (2004), Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine “The Instructions on the use of the Chart of Accounts of Banks of Ukraine”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04> (Accessed 22 march 2014).
10. Mykova, M. (2011), “Improving the mechanism of formation of reserves for possible loan losses banks Ukraine”, *Bankivs'ka sprava*, vol. 3, pp. 80– 86.